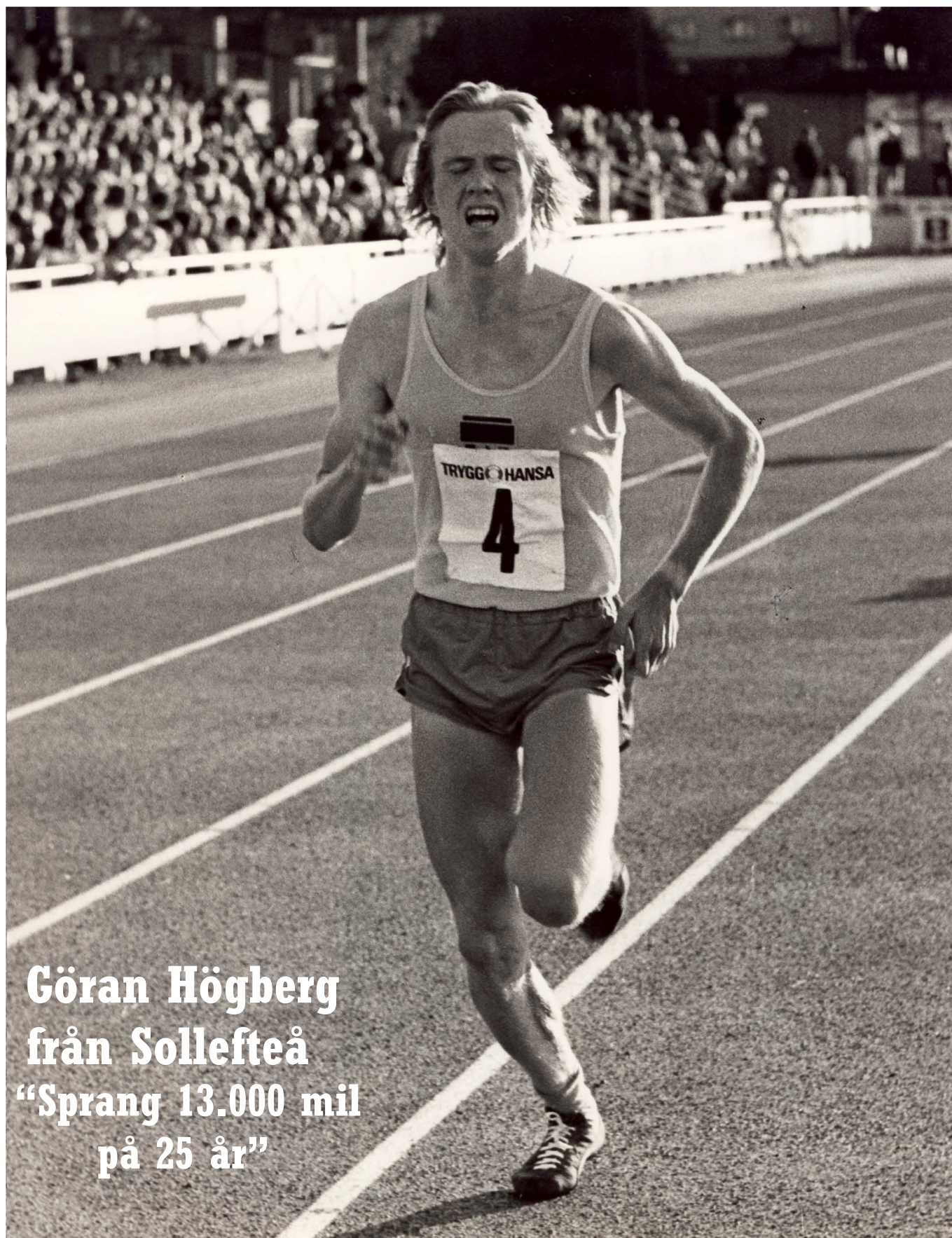

VÄSTERNORRLANDS IDROTTSARV

Medlemstidning för
Västernorrlands Idrottshistoriska Sällskap

Nr 19 - Årgång 4 - juni 2016

Göran Högberg
från Sollefteå
"Sprang 13.000 mil
på 25 år"

Sällskapet femte årsmöte

Västernorrlands Idrottshistoriska Sällskap (VIHS) bildades i januari 2011 och genomförde den 10 mars sitt femte årsmöte och denna gång i Härnösands Teaters lokaler. I själva årsmötet deltog ett 20-tal medlemmar med Bertil Astby som mötesordförande.

Styrelse efter årsmötet: Bertil Astby, ordförande, Leif Thunman, vice ordförande och kassör, Leif Bolin, sekreterare, Ulrika Hådén och Lars Sjölund.

Revisorer: Anders Öberg och Hans Nordén.

Valberedning: Gunnar Jonsson och Pia Thoresson.

SOLSKENS-olympiaden, Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande

I anslutning till Sällskapet årsmöte och Åke Jönssons berättande om sin bok "Vägledning till SOLSKENS-olympiaden" köptes ett antal böcker in för försäljning till medlemmar. Ett fåtal böcker finns kvar att köpa, 200 kr för 500 sidor högtintressant läsning om allt kring OS 1912 i Stockholm.

Intresserade köpare kontaktar Leif Thunman på telefon 070-348 02 25 eller via mail, lthunman@hotmail.com.

Vi vill också göra reklam för ett medlemskap i Sveriges Centralförening för Idrottens Främjande, SCIF. Föreningen bildades 1897 och är landets första centrala idrottsorganisation. SCIF låg bakom de olympiska spelen i Stockholm 1912 samt byggandet av Stockholms Stadion. Idag arbetar SCIF med att främja idrotten på flera olika vis.

För 100 kronor om året blir man medlem i SCIF och stödjer därmed föreningens verksamhet. Blå Boken, 210 – 250 sidor, ingår i medlemskapet. Boken utkommer årligen och bjuder på kvalificerad läsning med anknytning till både nationell och internationell idrott, igår, idag och i framtiden.

Sätt in 100 kronor på SCIF:s plusgirokonto, 15 16 86-3, och du blir medlem. Glöm inte att ange namn och postadress vid betalningen.

Idrottskafé i Kramfors

Den 2 maj pratades det skidminnen i Kramfors av ett tiotal intresserade. Deltagarna började med att presentera sig och speciellt sitt skididrottande.

Från vänster syns Erik O Sjödin, Carl-Gerhard Lindberg och Bruno Westin studera bilder

Erik O Sjödin, som samlat på sig ett stort antal skidbilder, från bland annat All Sport och Rekordmagasinet, berättade om sitt samlande och sitt idrottande. Idrottandet började i unga år med skidor och friidrott, något som han under 2000-talet har återupptagit. Erik framhöll Georg Vesterlund, SM-medaljör för Anundsjö IF på 30 km skidor 1954, som en fantastisk idrottsman och ledare.

Erik berättade också om intervjuer med Sixten Jernberg, Sture Grahn och Barbro Martinsson.

Sixten Jernberg var en som inspirerade Hans Bylund till att tävla på skidor. Aldrig glömmar han när den legendariske skidledaren Kalle "Rättarn" Eriksson tog med sig Sixten hem till Hans familj bara för att inspirera en ung skidåkare.

Gunnar Östberg, IF Sandvikarna, som vann 15 km vid skid-SM i Härnösand 1949 och deltog i OS 1952 på 18 km, var en annan skidlöpare, som fick stort utrymme i berättandet.

Många, mer eller mindre framgångsrika, skidlöpare fanns med på bilder och föranledde minnen från nöjda och glada deltagare. Vi ser fram emot ett nytt kafé i höst.

Leif Thunman

Detta nummer:

- 2 Årsmöte, idrottskaféer mm
- 3 Löptränade på Bergsåkers travbana inför OS 1952
- 4 Gamla Älgen och Haikarn konkurrenter under 40-talet
- 5 Göran Högberg, Sollefteå sprang tre varv runt jorden
- 8 Walter Rönmark, 50 år som idrottsledare
- 11 Gamla Brännaiter tar ner skylten trots 80 på möten
- 12 Då jagade Ramsele skidsegrar med konjagare
- 14 Brännans IF såg dagens ljus uppe på grishusets vind
- 17 I Sundsvalls glöms inte tidigare stora mästare
- 18 Roland Strömh vann Österrike Runt
- 20 Profiler i Härnösand för ett halvsekel se'n
- 23

Föredrag hos Härnösands Rotaryklubb

Vid Härnösands Rotaryklubbs lunchmöte fredagen den 29 april höll Bertil Astby, ordförande i VIHS, ett kort anförande i ämnet idrotthistoria inför ett 20-tal åhörare.

Senioruniversitetet i Sollefteå

I 2017 års program i för verksamheten vid Senioruniversitetet i Sollefteå kommer idrotthistoria vara ämnet vid tre olika tillfällen i form av medlemmöten med VIHS som ansvarig för genomförandet. Mycket roligt att vi får samverka med Senioruniversitetet där!

Idrottskafé i Härnösand

Så var det varit en kaféträff i Härnösand igen. På eftermiddagen torsdagen den 19 maj var det dags för Jan Åsander från Härnösands Draghundsklubb att i Murbergets gårdshus berätta om draghundsidrotten.

Löptränade på Bergsåkers travbana inför OS 1952...

I dag är det svårt att förstå vilken bredd individuella friidrottare kunde ha i mitten av förra seklet. Att exempelvis vinna DM både på 400 meter och 5 000 meter kan ingen drömma om längre.

För 65 år sedan hade IFK Sundsvall en medel- och långdistanslöpare av klass som gjorde imponerande insatser som förmodligen har skymts av klubbens många starka löpare under senare år. Eric Nilsson från Borgsjö i Ånge tog en handfull DM-tecken redan 1948 på 1 500 meter, i lag och stafett, men det stora genombrottet kom 1951. Då vann han DM på 400 meter, 800 meter, 1 500 meter, och 5 000 meter. Dessutom terrängen individuellt och i lag samt stafetten 4 x 1 500 meter.

Tala om en imponerande bredd.

Insatserna ledde också till att Eric Nilsson 1951 fick Sundsvalls Tidnings pokal som Medelpads bästa idrottare. Och det ett år som distriktsförbundssekreteraren Sigge Åkerberg i Sundsvall beskrev som "ett rikt pulse-rande idrottsår" och då basketen fått fäste i Sundsvall med ett par landslagsmän. Men han framhöll i årsredovisningen att Eric Nilsson var årets stora namn i Medelpad.

Nu började Eric Nilsson satsa mer målmedvetet på att springa 3 000 meter hinder, men tävlings- och träningsförhållandena var dåliga hemmavid. Distansen fanns inte på DM-programmet eftersom Medelpad saknade en idrottsplats med vattengrav. Han tvingades därför oftast träna på Bergsåkers travbana. Om han sprang

tillsammans med hästarna eller när dessa vilade efter sina pass verkar något oklart...

Eric Nilsson fick lite OS-känslor långt före spelen 1952 då det var han som fick äran att föra OS-facklan in på Idrottsparken i Sundsvall inför fullsatta läktare. Där överlämnade han den till John Nyman, silvermedaljör i brottning vid OS i Berlin 1936, som sedan förde den vidare mot Härnösand och Helsingfors.

Trots träningsproblemen lyckades Eric Nilsson som andre svensk kvalificera sig till vid de riktiga OS-tävlingarna i Helsingfors 1952. Förmodligen var han övertränad. Vid OS-uttagningen på Stadion sprang han 3 000 meter hinder på 9.00,8, men i andra försöksheatet i Helsingfors gick han i mål med 25 sekunder sämre tid. En förklaring påstås vara att Gösta "Gösse" Holmér, förbundsinstruktören för friidrottarna, hade lagt upp ett för hårt träningschema inför OS vilket också förklarade att även Sveriges bästa hinderlöpare Gunnar Tjörnebo misslyckades. Holmér hade för övrigt utvecklat träningsformen "fartlek" som innebar att man sprang varierande sträckor från nästan gående till maxfart.

Även under OS-året vann Eric Nilsson sträckor vid DM från 400 meter till terräng... Man kan alltid fundera över vad det hade blivit av honom med dagens mer specialinriktade satsningar.

Text: BOSSE ÖSTMAN

"Gamla Älgen" och "Haikarn" konkurrenter under 1940-talet

När Härnösands AIK 1949 hade förlorat med svindlande 21-0 mot Älgarnas B-lag i bandy kom också det första numret av klubbtidningen "Haikarn" ut. Förstasidan var handritad i färg och bestod av en teckning av en synnerligen yr bandyspelare som vacklade runt på isen i HAIK-dress och texten: "Efter stjärnsmällen mot Älgarna B".

Tala om skön självironi!

Nåja, i "konkurrenttidningen" Gamla Älgen från 1947 ser jag att Älgarna 1928 besegrat Sollefteå GIF med 21-1 sedan "Stor-Znack" Zetterholm gjort nio mål. Undrar om det var i den matchen efter lagets enda mål som en GIF-supporter ropade "Nu tar vi dom!"

Klubbtidningar var i ropet i slutet av 1940-talet. Älgarnas ambition 1947 var att komma ut med två nummer om året och att utöka de fullmatade tolv sidorna bara pappersransoneringen upphört. Gamla Älgen var ett medlemsblad för Gamla Älgare och IF Älgarna, innehöll annonser, bilder och typografisk text som i dagstidningar och trycktes på Ådalarnes Nya Tryckeri.

"Månadens vrålgarv"

HAIK-styrelsen satsade djävrt på ett nummer i månaden i ett enklare utförande med en dupliceringsapparat som tryckpress. Men ambitionen var det inget fel på. Inte humorn heller. "Månadens vrålgarv" var en rubrik... Med glimten i ögat skriver man om "braknedderlaget" i fotboll mot IFK Härnösands B-lag med 11-1. Och man påstår att den roligaste tiden när man idrottar är när man reser med smörgåspaketet i fickan...

I en instruktionsartikel om fotboll i tredje numret står

det att antingen sparkar man till bollen med tåhättan eller också använder man insidan av skon – eller insidan av huvudet, är sättarens anmärkning.

Redan i tredje numret påstod också redaktörerna Sune Ekström och Roland von Dolwitz att tidningen "säljs på löpande band". Men var det inte bara ett medlemsblad?

"Haikarn" efterträddes så småningom 1986 av HAIK-bladet med Bengt Wiklund som redaktör. Sedan gjorde Thord Berglund "Klubbladet" under några år i början av 2000-talet.

Händerna fulla...

Gamla Älgen 1947 hade ett proffsigare utseende och höll en annan mycket allvarligare ton med "Lej" Jansson, då sportredaktör på Härnösands-Posten, som ny skribent. Även Västernorrlands Allehandas sportchef Bernt Christophs medverkade med en lång artikel om sin syn på Älgarna som beskrevs som en klubb med "omutligt lojala ledare och aktiva". Det var skönt att läsa... Inte minst i dessa dagar.

Men tidningen var säkert på den tiden intressant läsning för grönvita anhängare. Och en och annan lustighet smög sig också in i de långa artiklarna och tillbakablickarna. Som när byxorna sprack för legendariske "Säffle" Söderqvist under ett stafettlopp och han försökte hålla ihop byxtrasorna med ena handen och stafettpippen i den andra... Jo, han tog sig i mål!

Till sist måste jag bara citera Elverkets annons i Gamla Älgen: "Bättre resultat i hantverk, hem och hushåll med elektricitetens hjälp." För bara 70 år sedan...

Text: BOSSE ÖSTMAN

**29 SM-medaljer
som långlöpare**

Göran Högberg i Sollefteå sprang tre varv runt jorden

Långlöparen Göran Högberg från Sollefteå har sprungit 13 000 mil om man räknar både träningar och tävlingar. Det motsvarar tre varv runt jordklotet...

Men i skolan var han sämst när det handlade om idrott!

”De kallade mig för ”vägskrapan” därför att jag alltid kom sist när vi hade löpningar på 60 meter! Men tack vare en nedlagd begravningsbyrå blev det till sist lite fart på mig också.”

Göran Högberg tävlade mest för långlöparklubben Enhörna IF utanför Södertälje, men bor numera i Österfors utanför Sollefteå där han föddes och växte upp. Intill kyrkan i Nipstaden. Sollefteå GIF var också hans första förening – om man inte räknar kvartersföreningen Rönnens IF som han och stavhopparen Kjell Isaksson startade och ledde. När GIF lade ner friidrotten 1967 blev det Brännans IF under fyra lärorika år för Göran Högberg. Därefter drog han söderut för studier och representerade Enhörna IF mellan 1973 och 1993.

Flera skador förlängde hans aktiva tävlingsår

Göran Högberg blev en av Sveriges allra främsta långlöpare. Han fick totalt 29 SM-medaljer, varav elva var guld. Och han har representerat Sverige och Enhörna otaliga gånger utomlands. I landskamper och som särskilt inbjuden till internationella storlopp i världens allra största städer utifrån fina resultat och placeringar. Mest har det handlat om maraton förstås. Men sedan 13 år är han tillbaka i Sollefteå som gymnasielärare.

Skador ledde till att han lockades komma tillbaka till tävlandet efter flera uppehåll. Han ville bara inte sluta utan tände till på fortsättningar. Det blev en gång till... Å en

gång till... Å... Han var därför hela 42 år när han tog sista individuella silvret i terränglöpning 12 km, bara åtta sekunder efter segraren. Året därpå blev det åter silver i lagtävlingen för den då 43-årige Göran Högberg. Det var 19 år efter första guldmedaljen i samma gren då han i SM-debuten hade en marginal på en halv minut till tvåan Max Holmnäs...

Kjell Isaksson hoppade av första bambustaven

Allt började i Sollefteå där han tillsammans med stavhopparen Kjell Isaksson startade Rönnens IF, en aktiv kvarterförening som höll till i trakterna kring kyrkan. Rönnen hade ett stort gäng med idrottssugna och gott om grenar på programmet. Friidrott, två lag i ishockey, skidor... Det handlar i hög grad om spontanidrott och oorganiserad träning.

”Vi spelade fotboll också. Förlorade första matchen med 30-1, men vann ändå serien. Med minusmålkvot!”, minns Göran Högberg.

Han var ordförande och senare stavspecialisten Kjell Isaksson kassör. Man hade ett eget klubbmärke och tog ut medlemsavgifter. Per Naucélér, senare skidskytt i juniorlandslaget och även förbundskapten, var också en av de mer aktiva.

”En av våra första investeringar blev en bambustav för stavhoppning. Den lyckades just Kjell hoppa av... Vi var väl runt tolv-tretton år då.”

”Vi skickade efter en tiokampstabell och hade tävlingar på Nipvallen. Då fick man pröva allt. Från kulstötning, höjdhopp och spjutkastning till sprinterlopp.”

Innan Rönnens IF bildades höll Kjell Isaksson på med

gymnastik. Han var född i Härnösand men familjen flyttade till Sollefteå efter några år.

Göran Högberg kallades "Vägskrapan" i skolan

Men en av landets främsta långdistansare genom tiderna var till att börja med ingen idrottsstjärna i skolan. Tvärtom. Rena sopan...

"Jag var jättedålig på att springa och kallades för "Vägskrapan" därför att jag oftast blev sist och fick springa i sista heaten på 60 meter. Att idrotta var inte min grej."

Men tv-sändningarna från OS i Rom 1960 blev en vändpunkt. Även vinterspelen i Squaw Valley samma år. Då väcktes intresset för elvaåringen som varit van vid att själv oftast komma sist.

"Vi kröp under planket till en nedlagd begravningsbyrå och började hoppade längd och tresteg på gårdsplanen. Det pågick hela sommaren. Dag efter dag. Först nådde jag knappt tre meter i längdhopp, men så småningom var jag uppe i fem meter!"

"Hoppandet gav blodad tand och jag började springa mer också. Och det gick allt bättre. Jag övertalades att ställa upp på 1 000 meter i skolmästerskapen och blev tvåa!"

Experiment med råttor visade vägen för Göran

Det loppet blev avgörande. Göran Högberg fick tag i en forskningstidskrift i vilken man skrev om experiment med råttor som sprang i hjul. Bästa resultatet konditionsmässigt gav mycket korta intervaller.

"Jag tog det till mig. Så jag sprang 15 sekunder hemma längs Långgatan, vilade 15 sekunder, sprang 15 sekunder igen... Folk längs gatan trodde väl att det snurrat till ordentligt hos grannpojken när jag sprang 30 vänder på 100 meter åt gången och gick lika många!"

"Men det här sättet att träna gav snabba positiva resultat. Med ens hävdade jag mig mycket bättre. Blev skolmästare på 400 meter, sedan även på 800 meter. Från att ha varit allra sämst på 60 meter kvalificerade jag mig till svenska UP-finaler med bästa ungdomarna i landet!"

Missar i orientering gav lyft i banlöpning

Men största intresse hade han ändå till att börja med för orientering. Bekymret var bara det där med skärmarna som man måste hitta...

"När andra sprang på 45 minuter behövde jag en timme och 45 minuter därför att jag missade en massa kontroller och måste springa minst dubbelt så mycket som övriga. Men det stärkte både löpförmågan och gav mig bättre kondition. Så när det gällde banlöpningen var jagandet i skogarna utan tvekan bara positivt."

Långa orienteringstävlingar var förstås inte heller någon nackdel när det senare började handla om terränglöpning som så småningom tillsammans med maraton blev paradgrenen för Göran Högberg. Han kände ganska snart att han hade bra uthållighet och klarade långa distanser.

Gick från Sollefteå GIF till Brännan i Härnösand

Anrika Sollefteå GIF hade problem med att få tillräckligt med ledare att ställa upp så friidrotten lades ner 1967. Göran Högberg, som faktiskt vunnit UDM i tresteg (träningen vid begravningsbyrå!) började då tävla för Brännans IF i Härnösand.

"Det var en fantastisk tid med Rolf Andersson som entusiastisk tränare. Det ordnades läger både här hemma och utomlands. Jag fick mycket betydelsefull hjälp i träningen av Lars Egerstad som tillhörde svenska eliten med runt 1.50 på 800 meter. Per-Johnny Svanberg blev något av

min lillpappa och föredöme och jag fick bästa tänkbara omhändertagande. I Brännan utvecklades jag verkligen under fyra år.

Här är Göran Högberg på väg mot mål och sitt första SM-guld i terränglöpning 1972 som även gav Brännan ett första SM-guld i en löpgren.

Per-Johnny Svanberg var mångsysslare i friidrott men blev mest känd för att han löpte 3 000 meter hinder på tider i svensk elitklass. Han minns när Göran Högberg just kommit till föreningen från Sollefteå.

"Han och jag drog iväg för att springa från Brännaborg till Gånsvik och tillbaka. När vi vände hemåt tänkte jag testa 19-åringen lite. Jag var vältränad och ökade farten allt mer, men han hängde på hela vägen. Det förvånade mig. Efteråt sa jag det till honom och fick svaret: Jag var ju tvungen att haka på för annars hade jag inte hittat hem!"

Ansågs ha anlag för att bli boxare i lättviktsklass

Det var också i Brännans färger som han första gången sprang Lidingölloppet på tre mil 1970. Tidigare hade han som mest sprungit två mil. Han blev ändå sju, yngst bland de 32 första i mål och hack i häl på Anders Gärderud, som sex år senare vann OS-guld på 3 000 meter hinder.

1972 gav Göran Högberg Brännan ett SM-guld genom att vinna SM i terränglöpning. Bravaden upprepades året efteråt då han också vann guld på 5.000 meter bana, brons på 10 000 meter och SM-guld i terränglöpningens lagtävling.

"Jag hade uthålliga muskler i benen men snabba i armarna. Därför fanns det de som tyckte att jag borde bli lättviktsboxare när jag gick på GIH och utbildade mig till gymnastiklärare!"

"Men det provade jag aldrig."

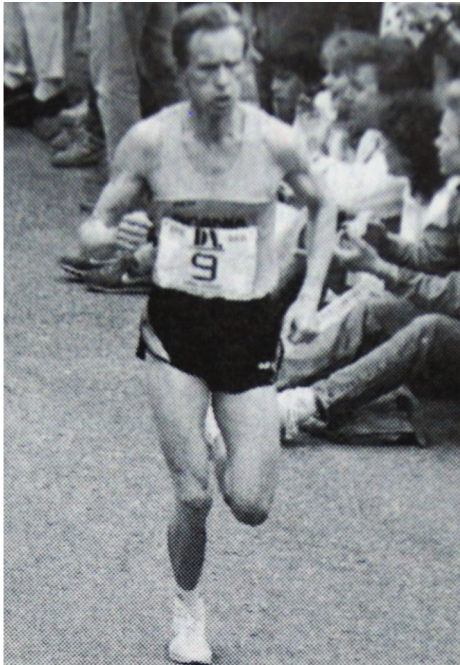
1973 flyttade Göran Högberg till Uppsala för studier i juridik och började tävla för Enhörna, en verklig långlöparklubb. Visserligen vann han SM-silver på bana året därpå och deltog i sju landskamper vid den här tiden. Vid debuten mot Storbritannien blev han tvåa på 10 000 meter.

Men terränglöpningen tog över allt mer.

Problem med spikskorna ledde till maratonsatsning

”Jag hade problem med hälsena och fick operera mig flera gånger. Till sist blev det för svårt att springa på bana med spikskor. Terränglöpning passade mig bättre.”

”Jag hade tänkt varva ner, men ställde upp i SM i maraton 1978. Det blev en bronsmedalj så jag fick åka till New York och springa världens mest prestigefulla lopp för maratonlöpare, New York City Marathon. Det var en fantastisk upplevelse och jag blev faktiskt elva! Det blev början på min karriär som maratonlöpare.”

Som 39-åring tog Göran Högberg sista SM-guldet i maraton.

Den som har sett myllret av maratonlöpare i New York Maraton inser prestationen. Senaste åren har 50 000 tävlat och 10 000 av dem har kommit från andra länder än USA. Tävlingen är den största i New York och lockar två miljoner åskådare

”Jag har efter det sprungit i många av de stora städerna. Boston, Chicago, Paris, Berlin, London, New York igen,

Moskva... Bästa resultaten kom i regn och åtta-tio graders värme. Då har jag inte druckit en mun under loppet.”

”Men i värmen var det värre. Jag bröt OS i Moskva efter 33 km. Var helt slut och åkte hem i samma buss som Finlands stora stjärna Lasse Virén som inte heller orkat fullfölja. Vi kände varandra från träningsläger i Spanien.”

Lade in en växel till när jag var som tröttast...

Ett maratonlopp är på 42 195 meter och tar drygt två timmar att springa. Vad tänker man på under tiden? Hur koncentrerad kan man vara när man mest tittar ner på andras tävlingsskor?

”Det är lättast och ger bästa resultaten när man tänker på annat. Jobbet eller något som har hänt i omgivningen. Då kan man plötsligt efter tre mil komma på – jag tävlar ju! Det gick ofta mycket sämre för mig när jag kom till tävlingen och var ordentligt laddad med allt fokus på loppet.”

”Det är klart att man blir trött, men jag visste att när jag var som tröttast hade jag ändå inte nått max utan hade mera att ge. Så jag ökade ändå, såg att andra kanske inte hakade på och det gav i så fall ny energi. Jag hade förmågan att bryta mönstret när det krisade.”

Sprang 2,5 mil dagligen till och från lärarjobbet

Göran Högberg blev lärare i Södertälje 1980 och kombinerade matematik med idrott. Det gav fina träningsmöjligheter. Och han som hade startat Rönns IF i Sollefteå bodde då i Rönninge utanför Södertälje!

”Ja, det var faktiskt lite lustigt.”

”Jag bodde strax utanför stan och sprang varje morgon en mil till jobbet och tog en lite längre väg hem på 1,5 mil. Ibland styrketränade jag dessutom på lunchrasterna.”

”Det var en vacker sträcka med fin natur, men en dag såg jag vid sidan av vägen en älg som låg och blödde. Jag fattade inte varför förrän det kom en jägare ut ur skogen och ropade: Har du sett någon älg!”

”Lika lustigt var det inte en annan gång när jag hörde en hård smäll intill en järnvägsövergång. På vägen tillbaka under träningsrundan såg jag en kvaddad bil och hittade en ung död kvinna i den. Det var en chock. Efter det dröjde det ett år innan jag tog samma väg igen.”

Blev Sollefteåbo igen för tretton år sedan

Det blev inte bara tävlingar utan många och långa träningsläger utomlands för Göran Högberg. Längst i tre månader i Los Pacos i Fuengirola tre mil från Malaga.

”Det var våren 1973. I Los Pacos tränade då förutom bland andra Anders Gärderud, Karl-Erik Ståhl och andra svenskar även Lasse Virén tillsammans med en rad andra duktiga finländare.”

”Annars åkte vi oftast till Kanarieöarna under vinterveckor och det blev mycket Portugal också.”

2003 återvände Göran Högberg till Sollefteå och en lärartjänst som han fortfarande har. Varför han bosatte sig i Österforse är oklart.

”Jag bodde ju i centrala Sollefteå när jag växte upp och hade inga bindningar alls till Österforse. Vet inte ens om jag var här någon gång...”

Inbjöds till Chicago och vann veteran tävlingen...

Många kända idrottsnamn i olika grenar fortsätter senare i veteran tävlingar av olika slag. Inte minst för att det ger hyggligt med pengar.

Göran Högberg, 67 år, är i dag gymnasie-lärare i Sollefteå och kan se tillbaka på den tid då han inbjöds till storlopp i världens största städer och även tog 29 SM-medaljer.

”Jag blev inbjuden till Chicago en gång och vann veteran klassen i maraton. Där fanns det prispengar och det blev också några dollar över sedan jag först hade skattat i USA och sedan i Sverige... Så var reglerna då.”

”Men jag hade inte läggningen att ligga och jaga pengar på tävlingar. Så det blev inga fler veteranlopp för min del. När jag var som bäst under de

aktiva åren kunde man få prylar i pris som man sedan sålde. Ibland direkt på plats. En moppe, en roddbåt...”

I Österforse blir det i dag mest styrketräning för 67-åringen, men han springer i alla fall lite till husbehov. Någon halvtimme så där. Problem med ett knä är i alla fall orsaken till att Göran Högberg ännu inte springer till jobbet i Sollefteå – om han åter skulle få sådana idéer!

Text: BOSSE ÖSTMAN

Walter Rönmark fångad mitt i Sundsvalls stenstad. Trettio år i Medelpad har dock inte kunna suddas ut att rötterna finns i Västerbotten. Det var där intresset för idrotten föddes och utvecklades.

I mer än ett halvsekel, därav drygt 40 år i centrala positioner, har han engagerat sig som idrottsledare. Han kan i vissa avseenden beskrivas som kungamakare, men framförallt har han fötterna fast rotade i den svenska idrottens föreningsdemokratiska mylla. En rörelse vars framtid han idag faktiskt hyser sina tvivel om. För uppriktig och tydlig har han alltid varit, den till Västernorrland omplanterade västerbottningen Walter Rönmark.

Vi träffas över en lunch i Spegelsalen på hotell Knaust i Sundsvall. I efterhand slår det mig att platsen är väl vald ur idrottshistorisk synpunkt. Det var här som Svenska Skidförbundet bildades en decemberdag 1908. Efter viss turbulens. Skidsporten hade organiserat sig redan 1892 i Föreningen för skidlöpnings främjande i Sverige och blev senare en sektion inom Riksidrottsförbundet som bildades 1903. Slitningar mellan Främjandet och skidklubbarna vad gällde synen på tävlingar gjorde dock att RF tröttnade och gav sitt förvaltningsutskott i uppdrag att bilda ett nytt skidförbund.

51-procentsregeln i idrottsbolag

Nu, 108 år senare, sitter vi och diskuterar andra konfliktvärdar och strider inom svensk idrott. Walter är en av dem som hårdast slagits för att bibehålla den så kallade 51-procentsregeln, dvs att i det fall föreningar bildar idrottsbolag måste ändå 51 procent av rösterna ligga hos föreningens medlemmar. Den matchen har han vunnit. Och nyss stod han i centrum när en ordfö-

rande för Sveriges Olympiska Kommitté (SOK) skulle utses.

Valberedare för ny ordförande i SOK

-Det var naturligtvis en bomb som briserade när Stefan Lindberg helt plötsligt deklarerade att han tänkte lämna sin post ett år i förväg, berättar Walter som är ordförande i SOK:s valberedning. Det var bara att kräva träff dagen därpå och sätta sig på tåget till Stockholm.

Idag vet vi hur det gick. Ett tag fanns det fyra kandidater nominerade. Så småningom var dom bara två, Riksidrottsförbundets ordförande Björn Eriksson och handbollsförbundets ordförande Hans Vestberg, tillika VD i telekomföretaget Ericsson. Och till slut var det bara Vestberg kvar.

-Som valberedare i det här sammanhanget blir ju uppgiften att undersöka vem som har ett hyfsat stöd ute bland specialförbunden. Kompetensen att leda styrelsearbetet, att få kollektivet att dra åt samma håll och att locka sponsorer – det fanns hos båda. Och då blir stödet avgörande. Att välja ordförande i strid och med knappa majoriteter det är ingen bra lösning. Sådant skapar ofta sår som tar tid att läka.

Att det däremot nog fanns en plan och en strategi med ett överraskningsmoment i Stefan Lindbergs agerande (han ville ha Vestberg) det säger inte Rönmark rakt ut, men visst går det att läsa av den signalen mellan de diplomatiska kommentarerna.

Kämpe för föreningsdemokrati

Det som slår mig – även om jag nog visste det sen tidigare – det är att Walter Rönmark så intensivt gillar det föreningsdemokratiska spelet. Nomineringarna, valen, argumenteringen, kraftsamlingen kring kandidaterna, förankringen ute i verksamheten. Styrelseordförande, ledamot, mötesordförande, valberedare, ombud, delegat – allt har han satsat på med samma entusiasm.

-Jag tycker om att engagera mig. Jag tycker det är viktigt att ta ansvar i idrottsrörelsen, att vara med och påverka. Jag är road av att hantera formella frågor, att läsa stadgar.

-Känner du att du har och har haft makt?

-Absolut, viss makt. Som valberedare makt i den meningen att jag känner mycket folk, att jag har en möjlighet att bedöma vilka som har stöd och därmed kan få någonting gjort.

Start i Rönnskärs IF

Sitt första årsmöte följde han hemma i Skellefteå. Femton år gammal och på plats när Rönnskärs IF samlades. Det var där han spelade fotboll och ägnade sig åt friidrott. Studierna tog honom till Umeå och universitet. Snabbt in i styrelsen för Idrottsklubben Studenterna i Umeå, efter kort tid ordförande. Sedan ledamot i Sveriges Akademiska Idrottsförbund, efter kort tid ordförande. En arg, ung man som fick blickarna på sig från centralt idrottshall.

Efter femtio år i idrottens tjänst är Walter Rönmark kritiskt till mycket av dagens utveckling. Den svenska modellen är på väg att haverera, menar han.

Många uppdrag

Så där har det fortsatt. På ett sätt är det snarast lättare att beskriva var han inte funnits med än det motsatta.

Han har suttit i Riksidrottsförbundets styrelse under tre

mandatperioder, dvs tolv år.

Han ledde idrottsstudieförbundet Sisu från dess bildande.

Ansvarig för internationella frågor inom Bordtennisförbundet från 1994 och tio år framåt.

Ordförande i Bordtennisförbundet från 2003-2013.

Har lett både Västerbottens och Västernorrlands Idrottsförbund.

Ledamot i Internationella Studentidrottsförbundets styrelse.

Ordförande i Gif Sundsvall under två år. Dessförinnan styrelseledamot i fem år.

Utrett Riksidrottsmuséets vara eller inte vara. (Facit blev vara, finns i närheten av Tekniska museet på Djurgården).

Engagerad både inom Gymnastik- och Idrottshögskolan och Bosöns folkhögskola.

Han har deltagit i varje Riksidrottsmöte sedan 1977.

-Visst är det mycket, men jag har faktiskt haft som ambition att inte sitta på varje uppdrag längre än tio-tolv år och det har jag nog i stort sett hållit, säger Walter. Det som irriterat ibland är ju att när jag har avgått så är det faktiskt oftast någon äldre som ersatt mig. Så mycket för förnygringen.

Internationella uppdragen roligast

Det går inte under intervjun att ta miste på att roligast har varit de internationella uppdragen och kontakterna. Dom har han främst haft inom studentidrottsrörelsen och bordtennisen. Så har det också blivit en hel del möten med idrottsorganisationernas stora. Den legendariske – diktatoriske och demoniske skulle en del sagt – italienaren Primo Nebiolo är en av dem han mött på nära håll. Annat har handlat om idrott mot apartheid och en hel del överläggningar med tungviktare inom dåvarande östblocket.

Resandet har varit omfattande.

-Det är klart att möjligheten att se världen har varit en morot. Jag har besökt alla världsdelar utom Sydamerika, men den bristen ska jag åtgärda nu i samband med OS i Rio. Mycket Asien, mycket Japan. Jag tror att jag har varit ganska bra på att knyta kontakter med människor och det är väl därför också jag fått de här uppdragen.

I grunden är han språklärare. Engelskan fungerar oklanderligt (mycket tack var tjugo somrar på engelska sydkusten när hustru Eva fungerade som språklärare), tyskan är hyfsad och franskan förstår han.

Till Sundsvall som skoldirektör

Till Sundsvall kom han 1987 som skoldirektör. Något kunde han stan sedan tidigare. Provår som lärarstudent på Hedbergsgata och idrottskontakter genom RF-uppdrag. Inne på trettionde året som medelpading, men skrapa på ytan så möter du en västerbottning. En blandning av frisinnet, kaxigheten men också tvivlets

lilla eljest; idrotten borde kunna fortsätta vara lite anorlunda även i den nya kommersialiserade världen.

Och så lägger han ut texten:

”Det handlar om föreningsdemokrati. När man började i Rönnskär så bildade man en förening för att man tillsammans skulle kunna spela fotboll. Styrelsen skulle se till att vi fick spela fotboll. Och vi skulle få lära oss det här med demokrati. Nu har det ju blivit så att man lämnar in ungarna till fotbollsföreningen och sen frågar man hur mycket man ska betala. Sedan väntar man på en leverans. Är man inte nöjd med den så går man till tidningen och klagar. Det var ju till och med någon som gick till Konsumentverket eller marknadsdomstolen och klagade på att man inte fick vad man betalade för. Istället borde man ju gå på årsmötet eller gå med i styrelsen och försöka påverka och få lite fason på verksamheten. Vi har tappat föreningsbegreppet. Vi har förlorat medlemsanknytningen.”

Jag borrar och försöker få honom att utveckla varför det blivit så.

-Det är inte så lätt att säga, medger han. Vi attraherar inte ungdomarna. Vi blir inte fler. Vi når inte flickorna, vi når inte invandrarna. Visst, man idrottar på gym, men om man tror på idrottsrörelsen då ska man ju göra det i föreningen. Där får vi mervärdet att vara tillsammans, mervärdet att jobba tillsammans för det vi tror på, mervärdet att lära oss demokrati, mervärdet att känna hur det är att vara med och påverka.

Tvivelaren

Tvivelaren Rönmark drar parallellen med huvudpersonen i Torgny Lindgrens roman Norrlands Akvavit. Predikanten som gripits av det stora tvivlet och som nu känner att han måste vända tillbaka för att avkristna den bygd han frälste för femtio år sedan.

-Jag har ju också varit utskickad och predikat den svenska idrottsmodellens förträfflighet på många håll i världen. Nu vet jag inte riktigt vad jag ska tro, säger han med ett lätt leende.

Fast visst tror han fortfarande på idrottsrörelsen som en kraft i samhället. Det skulle behövas en renässans för skolidrotten. Idrottslig fostran i skolan, som är obligatorisk. Det skulle också innebära att det inte bara blir de stora sporterna som intresserar. Fotboll, innebandy. Vem vet, någon kanske vill fäktas, någon kasta spjut.

-Vi ska inte tvinga ungdomar välja. Inte välja idrott så tidigt. Inte välja mellan studier och idrott. Dom ska kunna hålla på med sin idrott och skaffa sig en bra utbildning.

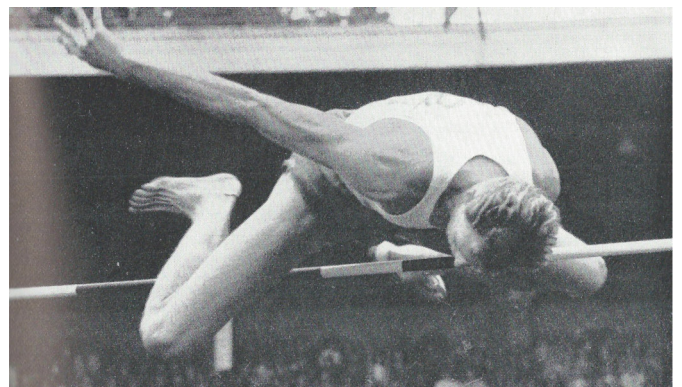
“Vi har tappat föreningsbegreppet.”

Fem stora idrottsögonblick som Walter Rönmark upplevt på plats.

1. På plats i London i februari 1990 på South African Non-Racial Olympic Committes kontor när beskedet kom att Nelson Mandela skulle frigges. Ett besked som nådde dem flera timmar innan resten av världen fick nyheten.
2. Jan-Ove Waldners OS-guld 1992 i Barcelona, Sveriges första i det OS:et.
3. Hösten 2001 när Giffarna klarar det allsvenska kontraktet i sista matchen mot Hammarby och kan ta sig an nya Norrporten Arena året därpå.
4. Juantorenas världsrekord på 800 meter satt vid Universiaden i Sofia 1977.
5. Att som 14-åring får besöka stora kusinen i Stockholm och gå på friidrotts-EM i Stockholm och bli a se Rickard Dahl vinna EM-guld i höjdhopp.

Alberto Juantorena, Cuba på DN-galan 1977

Richard Dahl vann höjdtävlingen i EM i Stockholm på höjden 2.12 m

Gamla Brännaiter tar ner skylten. Från vänster Aina Bylund, Olle Viklund, Ulf Kjelsson, Eva Johansson och Rein Ärlemo. Foto: Bo Östman

Gamla Brännaiter tar ner skylten trots 80 på möten

Hur många föreningar samlar 80 av 150 medlemmar på årsmöten?

Stödföreningen Gamla Brännaiter har varit unik, men trots att så många ställt upp och känt för att träffas regelbundet beslutade årsmötet i februari att upphöra med verksamheten. Inför 60 deltagare den kvällen... I många föreningar fantiserar man bara om att få så många på sina möten?

"Brännans IF har förändrats sedan gamla sektioner har brutit sig ur. Den ena efter den andra. Vi har haft 13 sektioner, men kvar i föreningen är i dag bara brottarna", säger siste ordföranden Ulf Kjelsson.

"Motivationen har minskat. Det är svårare att rekrytera medlemmar. 40-åringar i dag är aktiva, finns ute i näringslivet och har familjer. Dessutom är det inte många som jobbar gratis i dag."

Men det har man verkligen fått göra inom Gamla Brännaiter! Vid mängder med tävlingar har medlemmarna ställt upp och bidragit till att allt fungerat på olika plan. Vid USM 1996 var inte mindre än 28 Gamla Brännaiter funktionärer. Man har på ett imponerande sätt lyckats samla in pengar och det har under årens lopp i hög grad kommit klubbens ungdomar till godo genom årliga bidrag.

Ta 1985 exempelvis. Den årliga konstaktionen gav "ett hyggligt resultat" så 24.000 kronor överlämnades till Brännans Ungdomsfond. Strax efteråt lade man till 4.000 kronor. Handbollssektionen fick 4.000 kronor till ungdomsutbildning och man skänkte tusentals kronor till priser.

Idén med en konstaktion kom redan första året 1980 sedan både Bengt Lindström och "Bia" Pettersson skänkt bidrag. De var länge föreningens enda ständiga medlemmar.

De 15.000 kronor som finns kvar i kassan överförs nu till en fond för "Brännaborgs bevarande". Pengarna behövs. Fastigheten är i dag drygt 130 år och det kostar mycket att hålla den i ett bra skick.

Sammanhållningen har varit föredömlig. Under senaste åren har man haft 150 medlemmar och till sista årsmötet kom 60. Då ska man komma ihåg att drygt 50 medlemmar bor utanför Härnösand numera.

"Men vi måste ändå lägga ner verksamheten. Vi har bara en eller möjligen två medlemmar som är beredda att fortsätta att arbetet", säger Ulf Kjelsson.

Föreningen bildades 1980 på initiativ av Stig Norberg, "Gutten" Olofsson och Kristina Björholm. Stig var ordförande under de första 25 åren och det var mycket hans förtjänst att föreningen snabbt blev både stor och stark. Ove Söderlind tog över under fem år och Ulf Kjelsson satte punkt efter ytterligare fem år. Han hade tidigare varit ordförande i Antjärns IK, Ålandsbro AIK och Brännans IF och har också en fin handbollskarriär bakom sig - i Brännans IF, förstås.

"Sammanhållningen har varit fantastisk", säger också Olle Viklund som var med på styrelsemöten i 18 år men bara valts två gånger...

"Stig Norberg ville ha med mig på mötena ändå!"

Ett bestående minne av stödföreningen Gamla Brännaiter är det prisskåp i simhallen med stans elitidrottare som föreningen tog fram 1994 och sedan skänkte till kommunen.

När jag lämnade det sista styrelsemötet hörde jag en som säger: "Men vi har ju så trevligt så vi kan väl fortsätta att träffas ändå?"

Alla höll med...

Text: BOSSE ÖSTMAN

Då jagade Ramsele skidsegrar med konjagare

Ramsele IK är en av Ångermanlands äldsta idrottsföreningar. Den bildades 1896 och har nyss fyllt 120 år. På senare år har det mest handlat om ishockey men i början var längdskidor den stora grenen. Då jagades framgångar med – konjagare.

Klubbens grundare Gustaf Florentin Färnlöf hade hämtat inspiration i Östersund, där han studerade vid stadens elementarläroverk. Han tog med sej både idén att bilda en idrottsförening, främst för skidåkning, hem till Ramsele och idén att de som tävlade skulle styrka sej med alkohol.

Föreningens grundare Gustaf Florentin Färnlöf.

G F Färnlöf var son till en inflyttad värm-länning, Erik Gustaf Färnlöf, som redan på 1870-talet hade startat en hotellrörelse i Ramsele.

Hotellet gjorde snart Ramsele vida känt och finns kvar i modernt skick, nu sedan några år under namnet Hotell Renlyckan.

Om det namnet kan man tycka mycket. En och

annan ramselebo är nog benägen att beskriva namnbytet som rena olyckan. Det är inte utan att jag håller med.

Två försök att bilda föreningen

Hemma på julferier från läroverket 1895 tog Gustaf Florentin, bland kompisarna mest kallad Tin, upp sin idé om en idrottsförening och kallade till möte. Uppslutningen var skral, bara fyra personer.

Skam den som ger sej, skidglade Tin bjöd in till ett nytt möte. Då fick han i uppdrag att formulera ett upprop om saken. Så skedde och den 5 februari 1896 hölls ännu ett möte, denna gång på faderns hotell och med bättre uppslutning, 14 personer. Nu blev det slag i saken.

Till att börja med skulle det alltså mest handla om skidåkning, den sport som GF Färnlöf hade fått kontakt med i Östersund. Där hade han under måhända tvivelaktig kamratpåverkan också lärt sej konst och knep om hur skidåkare skulle förbättra sina resultat.

Sprit i staven

Vilket knep? Jo, för att få sprutt i spåren skulle man hålla sej med stavar av en speciell konstruktion. I den ena staven skulle finnas alkohol i form av sprit, i den andra kaffe. Dryckerna förvarades i stavarnas andra led, räknat från den övre kanten, läser jag i en skildring från den tiden. På så vis kunde tävlingsåkarna styrka sej med kaffekask under loppet.

Och inte nog med det. Under de första årens skidtävlingar (RIK:s första ägde rum redan 1896) kunde åkarna också styrka och stärka sej med förtäring som tillhandahölls under varvningen. Den bestod av mjölk, buljong och – konjak.

RIK:s fotbollslag 1932

Denna filosofi om hur man kunde höja sina prestationer tycks ha stått sej åtminstone till slutet av 1930-talet.

Vid en tävling 1937 satsade skidåkarna från Ramsele IK hårt på att besegra en hejare från Junsele, Elis Engström. Så här gick det till, och nu får det bli ett långt citat ur en jubileumsskrift:

"I tron att sprit hade förmågan att stimulera åkarna till större prestation lät ledningen lura sig till att giva den bästa ramseleåkaren en lämplig klunk när han åkte första varvet. Man var redan ganska säker på segern och glädde sig över att kunna besegra Junsele. Men glädjen varade

inte så länge, snart rapporterade en tävlande att den som skulle säkra segern för RIK och som blivit lämpligt kurerad låg utmattad några kilometer från målet; en icke alltför glädjande lärdom om spritens förmåga att öka den tävlandes uthållighet".

Det behöver knappast tilläggas att segern gick till Elis Engström och Junsele.

Den sanna lärdomen, eller i varje fall en liten aning av den, om alkoholens effekter tycks ha funnits inom Ramsele IK långt tidigare. Redan 1909, när klubben tog upp "kappsprungning" på programmet, präntades det noga in att deltagarna "inte fick använda vare sig sprit eller tobak omedelbart före eller efter tävling".

Förmodligen var det också denna kunskap och erfarenheterna av den nesliga förlusten mot Junsele-Engström som ledde till att biskop Torsten Bohlin inbjöds att skriva i RIK:s jubileumsskrift 1938. I en lång predikotext slog han där en gång för alla fast att alkohol och idrott är lika oförenliga som eld och vatten.

Jubileum 1938? Ja, då firade RIK sin 40-åriga tillvaro. Det kan låta konstigt eftersom klubben bildades 1896 men denna syn på saken har hållits vid liv sen dess. Orsaken är att det tydligen dröjde två år, till 1898, innan klubben blev "inregistrerad".

Sådant bryr vi oss inte om här utan ångar vidare med vår berättelse om den i år 120-åriga Ramsele idrottsklubb.

Ganska snart efter starten togs en rad andra idrotter upp på klubbens program. 1902 blev det både backhoppning, även i tävlingsform, och skridskoåkning. Den förra ägde rum i byn Krången, den senare på Faxälven och Hamptjärn.

Nytt skede - nya idrotter

1926 inträdde vad som beskrivs som "ett nytt skede" i klubbens historia med en rad nya idrottsgrenar: fotboll, gymnastik, allmän idrott (friidrott), simning och gång.

Fotboll blev det på allvar 1930 då klubben fick arrendera en lägda av Albin Olsson i Ovanmo och där anlägga en fotbollsplan.

Spelarna lärde sej snabbt reglerna, "ehuru dessa ej alltid rätt omsattes i praktiken". Någon hade fått för sej att "backarna fingo ej spela utanför straffområdet" och det hände att "målvakten sprang med bollen i mål för att skydda sig mot anstormande spelare".

RIK:s allra första match spelades mot Ådalslidens SK. Det gick inget vidare, förlust med 9-3, och än sämre i returmatchen, förlust med 10-3.

Redan 1931 blev det ändå seriespel i Övre Ådalsserien med lag från Åsele, Junsele och Näsåker. Samma år arrenderades också ett markområde av Teodor Nilsson för att skapa en ny och bättre plan.

Övre Ådalsserien vidgades snart så att även andra lag deltog men sanningen att säga har fotboll inte varit Ramsele IK:s bästa gren. Till skillnad mot Ådalslidens SK och Junsele IF har RIK aldrig spelat i högre serier än division 5.

Skidåkande ramseledamer 1901

Där har å andra sidan även två andra ramselelag, Nordantjäls IK och Edsele AIK, spelat.

1980 gick lagen i Ramsele socken samman och bildade en ny klubb, Ramsele-Edsele BK 80, oftast bara kallad BK 80, och lyckades höja sej till övre skiktet av division 4.

Föreningens bästa grenar

Skidor, gymnastik och ishockey har varit Ramsele IK:s bästa grenar. Gymnastik hade både bredd och spets under senare delen av 1950-talet. Allra mest framgångsrik var Astrid Eriksson (Westerlund), som blev uttagen till OS i Rom 1960.

1991 uppfördes en fin inomhushall för ishockey, kallad Rafnahallen, som har blivit bekant vida omkring för att den på somrarna hyser "Niklas Sundströms ishockeyskola" med deltagare från hela Norden. Hockeyskolan startade 1994 på initiativ av Thomas Hellgren, kanske mest känd från fotbollen i Junsele, och genomförs i sommar för 22:a året i rad.

Med från starten som ledare har också varit Jan Brorsson, numera kanslist hos Ramsele IK, ansvarig för AIK Härnösands hockeygymnasium och förbundskapten för Ångermanlands ishockeyförbunds 99:or.

I fjol var han huvudtränare (head coach, som det heter på modern svenska) för det ångermanländska lag som vann tv-pucken. I år träder hans son Jonas in som ledare för tv-laget.

Rafnahallen

Nästan vägg i vägg, om man kan säga så, med Rafnahallen ligger numera fotbollsarenan Rafnavallen där ungdomslag från Ramsele IK ska spela matcher i sommar. Den äldre arenan, Vagnede idrottsplats, tillkommen för 70 år sen, används också fortfarande. Ja, RIK tar upp fotbollen igen, för första gången på 40 år, sedan BK 80 har trampat ner sin verksamhet.

– BK 80 blir nu en sektion i Ramsele IK, berättar kanslisten Brorsson när vi talar vid i början av april. Kanske startar vi ett nytt pojklag också, om vi hittar någon ledare. Och så blir det ett damlag tillsammans med Junsele.

Hans O Alfredsson
Text och foto

Brännans IF såg dagens ljus uppe på grishusets vind...

Blev Härnösands största idrottsförening

På vinden till grishuset intill ålderdomshemmet vid Volontärvägen bildade sju-åtta grabbar 1921 en lite löst sammansatta idrottsförening som tio år senare blev Brännans IF. Den ordnade enstaka fotbollsmatcher men främst skidtävlingar, faktiskt med 70-talet deltagare redan första åren. Efter lite ryckig verksamhet beslutade man 1930 att bilda en riktig förening. Den döptes till Härnösandspojarna trots att man redan vid den första skidtävlingen hade haft en damklass!

I slutet av samma år var det medlemsmöte i lite mer stilfulla ordenslokalen Frideborg på Kastellgatan. Namnet ändrades då till Brännans IF som blev medlem i Riksidrottsförbundet 1931. Redan samma år skrev Härnösands-Posten om Brännans IF att den var "den livaktigaste av stadens idrottsföreningar". Och det gällde för flera år framöver. Gösta Johansson valdes till ordförande, men Lennart Hernell var med från första början och blev den ordförande som var mest längsta tiden. Från 1934 till 1972.

Kunde lika gärna ha blivit Vattentornets IF

Första basen för föreningen var området kring vattentornet vid Volontärvägen där eldsjälens och senare mångåriga sekreteraren Anton Sjölund bodde. Det var där man samlades. Vägen fick även bli något av en idrottsplats. Lamporna från ålderdomshemmet underlättade dessutom idrott även på kvällstid. Trafiken var ju inte heller så märkvärdig på den tiden och en eller annan åkare kunde stanna med hästen några minuter för att se på dem som sprang eller hoppade. Fotboll spelades på en lägda intill ålderdomshemmet, en gammal kohage med diken och kospilling som man fick väja för...

Efter 1930 började Brännans IF utvecklas till den stora förening den var under flera decennier. Totalt har den haft 13 olika grenar. I många av dem har det funnits representanter som tillhört den absoluta svenska eliten och ingen har väl orkat räkna alla DM-tecken under årens lopp.

Anlade flera idrottsarenor och köpte Brännaborg...

En typisk bild för Brännans ständiga förmåga att själva ordna idrottsplaner med frivilliga krafter. Här arbetslaget som förändrade gamla Repslagarbanan till klubbens fotbollsplan.

Dessutom har föreningen anlagt flera idrottsarenor i Härnösand efter omfattande frivilliga insatser, kännetecknande för Brännans IF. Gamla repslagarbanan blev fotbollsplan mellan Kastellgatan och Seminariegatan. En simstadion byggdes i en bäck i steniga Gådeådammen som måste rensas från stenbumlingar. Speckstabacken röjdes och fick en slalombacke. På Kapellsberg fick backhopparna en egen backe. Man ordnade en skidstadion...

Men framför allt ledde köpet 1940 av Arbetareföreningens fastighet för 35.000 kronor till intensiv idrottsutövning även vintertid sedan militären hade lämnat lokalen efter kriget 1945. Namnet ändrades till Brännaborg. Här spelades handboll, bordtennis, vanlig tennis, brottades och tyngdlyftarna fick en egen lokal så att de kunde överge Ringströms cykelverkstad...

Stavhoppsgrop i dansgolvet och stan fick Norrlands Nalen!

Friidrottarna tränade och tävlade i Brännaborg. Stavhopparna hade till och med en grop i golvet för att kunna träna! En platta lades över den vid andra tidpunkter.

Lokalen var också under cirka 15 år gymnastiklokal för läroverkets och tekniska gymnasiet elever innan Landgrenshallen stod klar 1960.

Brännaborg blev också ett danspalats och känt som "Norrlands Nalen". Handbollsmålen monterades ner och scenen upp ibland tre-fyra gånger i veckan. Och sittbänkar bars ut och in. Hit kom kända orkestrar från hela landet och här uppträdde de flesta av dåtidens storheter som Svend Asmussen, Simon Brehm, Alice Babs, Povel Ramel, Brita Borg, Stig Järrel, Martin Ljung, Carl Jularbro, Eric Öst, "Lill-Babs" Svensson, Gösta "Snoddas" Norgren, Pekka Langer, Elof Ahrle...

Bara brottarna finns kvar i dagens Brännans IF

Brännans IF förknippas till stor del med stora framgångar i

Folke Vedin var inte bara en av Brännans bästa skidåkare som fyra i två Vasalopp utan han vann dessutom Sverigeloppet på cykel, en verklig prestigetävling.

ten liksom naturligtvis bröderna Sture, Torsten och Manfred Sjödin. Folke Vedin blev fyra i Vasaloppet två gånger men framför allt kanske känd som segrare i Sverigeloppet på cykel 1952. Samma år som "Stålfarfar" Håkansson blev stor kändis när han som klart överårig avverkade samma sträcka mellan Ystad och Haparanda.

Och på damsidan fanns Margit Johansson, Agnes Sjödin, Violet Vasell och under ett par år även Margit Åsberg som blev Ångermanlands första SM-vinnare på skidor.

Kastarna var bäst först, sedan kom "Anderssons"

Friidrottarna hade tidigt en stark ställning i klubben med kastare på 1940- och 1950-talen som flerfaldige landslagsman-

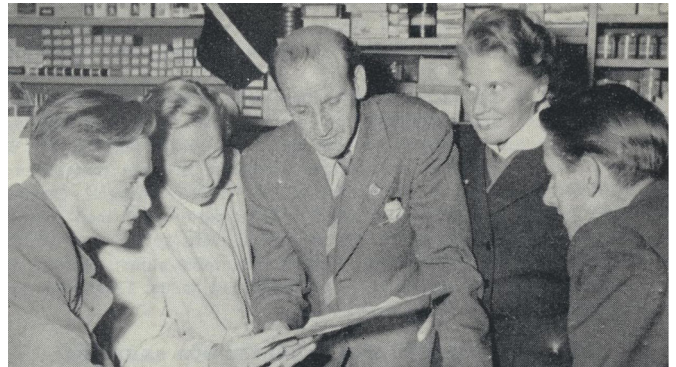
Brännans friidrottare 1970 som tränaren Rolf Andersson (mitten) steg för steg lyfte fram till i flera fall den svenska eliten. Här är laget som vann stadsloppet i Östersund. Från vänster Per-Johnny Svanberg, Bo Egerstad, Göran Bodén, Göran Högberg. Sittande John-Åke Andersson, Lars Egerstad, Lars-Gunnar Hultin, Nils Isaksson.

friidrott, handboll, skidor, brottnings, simning och orientering under första decennierna. I dag finns bara mycket aktiva brottare kvar i Brännans IF och de driver också Brännaborg. Övriga sektioner har bildat eget, gått ihop med andra föreningar eller lagt ner verksamheten.

Tittar man i bakspiegeln ser man att Brännans IF också växte starkt under de första decennierna när andra klubbar och aktiva i stan sökte sig till föreningen.

Skidåkare som Calle Pahlin, Otto Högström, Folke Vedin, Sven Andersson fanns i svenska eliten

7,35 i längdhopp), Gunnar Hällgren, Lars Egerstad, Per-Johnny Svanberg, John Åke Andersson, systrarna Marie och Lena Heldt och senare långdistansaren Göran Högberg. Tidigare hade 800-meterslöparen Olle Thörnsten och inte minst trestegshopparen Sten Eriksson blivit rikskändisar. Den senare var ett tag säsongstvåa i Europa!

Orientering var under många år en mycket tung gren hos Brännan. Här diskutera orienteringsbasen Calle Olsson i mitten kontroller med skärmletarna "Joe" Ericson, Margit Johansson och "Vicke" Rydqvist.

Orienterarna hade också tidigt en mycket framgångsrik sektion med skärmletare som Margit Johansson, "Vicke" Rykvist, Ove Bylund och "Joe" Ericson, Ulla Ericson, "Blåbär" Blomberg och "Ecke" Nordén. Vi har nyligen utförligt behandlat Brännans orientering i den här tidningen.

Samma sak med simmarna med landslagets Gun-Britt Mellberg i spetsen.

Väggar gav handbollsspelare extra fart en bit in i målgården...

Egentligen borde inte Brännan så snabbt ha fått framgångsrika handbollslag. Klubben hade ju ingen riktig plan. 1945 fick man en handbollssektion samtidigt som Brännaborg kunde börja utnyttjas efter kriget. Men planen var så liten att spelarna kunde sparka ifrån från väggar och element för att kasta sig långt in i målgården...

Första åren spelade man i den så kallade Härnösandsserien med motståndare som KA 5, Älgarna, Semis, Läroverket, Teknis, Sjöbefäl. Men det blev snart annorlunda sedan Ragnar Nordström tagit över som ledare 1947. Han satsade på bredden för att nå toppar, drog igång damhandboll och den mycket populära och omfattande ungdomshandbollen.

Framgångarna kom snabbt. Både damerna och juniorerna blev distriktsmästare 1950 och damerna tog av bara farten fyra DM-tecken till på raken. 1951 blev juniorerna Norrlandsmästare. Att de då kom med på lagbild i Rekordmagasinets prestigefulla samlarserie i färg förvånar dock än i dag. Troliken det enda juniorlag som haft den stora äran bland alla svenska och internationella storlag. Samma år kom juniorerna fyra i JSM.

Handbollen blev ganska snart en av Brännans tunga grenar och efter lite berg- och dalbana har framgångarna fortsatt till i dag. Stora namn under första tiden var Janne Kron, Tom Fransson, Dick Wedin, Lasse Lundqvist, Bosse Öhrnell, Kenneth Davidsson, Christer Lidén, Ulf Kjelsson, Björn Vik, Roger Hedell... På senare tid har handbollen fortsatt under "utbrytarnamnet" Brännans Handbollsörening.

Plåtslagarens verkstad blev även träningslokal

Brottarna utgör i dag ensamma Brännans IF men de drabbades också av en utbrytning när likaså mycket livaktiga

Härnösands Brottarklubb bildades. Den som infört mamma-brottning två kvällar i veckan...

Bantamviktaren "Otte" Björk var en av Brännans bästa brottare under inledningsåren. Här har han kopplat en omvänt livtag på en motståndare som bjuds på en luftfärd.

En klubb med samma namn sökte inträde i Brännans IF 1942 och det blev början till en framgångsrik period. Låt vara att man första åren måste tränare i Dahlbäck's plåtslagarverkstad, men när Brännaborg öppnades 1945 fick man en ordentlig lokal. Helge Jonsson hade lett Brottarklubben, men blev nu under ett par decennier en tung och smått legendarisk ledare i Brännan. Alvar Berg var svensk elitbrottare i Sundsvalls AIK när han tog över som tränare och blev också Brännans förste Norrlandsmästare. Sture Nyberg, Otte Björk, Erik Nyberg, Hasse Berg, Sune Eriksson och bröderna Pål och Roger Viksten var andra framträdande namn under brottningsens första decennier. Då fanns inte heller i motsats till i dag några kvinnliga brottare.

Åskådare i bandymålet, solbadare i fotbollslaget

Brännans IF har haft ett knappt tiotal andra sektioner som vi också tänkte uppmärksamma. Och man har också haft både orienteringsskola och skid-skola.

Många är kanske förvånade över att man tidigt satsade på bandy som var en innesport i början av 1930-talet. Framgångarna blev inte heller märkvärdiga. Två gånger på fyra år lades sektionen ner, men en andraplats i Härnösandsserien och en fjärdeplats i Norra Mästerskapsserien blev det ändå. Låt vara bara en poäng i den senare där dock storlagen Älgarna, Sandslån och Nyland var motståndare. Mot Älgarna blev det

förlust med 11-0 sedan målvakten stannat hemma och en oförberedd åskådare övertalats att ställa sig målet. Han lär ha duckat för bollen vid några av målen.

Totalt 13 matcher spelades under bandyepoken.

Fotboll fanns också på föreningens program från första början. Ett tag med två lag. Och entusiaster satsade på vad som varit gamla repslagarbanan som breddades och blev en godkänd plan där även andra klubbar spelade medan idrottsplatsens gräsmatta lades om. Men det ansågs att de nät som fälldes ner runt "repis" vid matcher förstörde utsikten för de kringboende så Brännan fick maka sig åt sidan...

Älgarna värvade de bästa spelarna och det blev allt svårare att få ihop lag till matcherna. Till sist cyklade man runt till badplatser och försökte locka spelare att överge solandet för en fotbollsmatch. 1937 gick luften ur entusiasterna och fotbollen lades ner. Sedan fanns bara handbollen kvar av bollsporterna.

Uppoffrande insatser gav fin slalombacke i Specksta

Den alpina sektionen hade också en knölig start, men växte snabbt och fick ett par hundra medlemmar. Åter var det entusiaster som med frivilligt arbete lade grunden för utförsåkarnas möjligheter att träna och tävla. Fyra familjer köpte i början av 1960-talet Speckstaområdet och byggde en slalombacke som var brantare än Vårdkasens. De hade stöd från olika företag, men jobbade hårt själva för att få pengar till investeringar. Bland annat sålde de julgranar för att kunna sätta upp belysning i backen... Föräldrar sköt till stora summor och fem familjer ställde upp med tusenlappen var. Nästan en månadslön på den tiden.

Ungdomsverksamheten blev omfattande medan det var lite sämre på seniorsidan. Och framgångar uteblev inte heller även om det var problem med snötillgången i Speckstabacken vissa år. Ibland tränade man därför i Vårdkasbacken eller kanske oftare i Viksjö.

Älgarnas svenske mästare tränade i Brännans backe...

Brännans juniorer på en unik lagbild i färg i Rekordmagasinet 1951 som Norrlandsmästare i handboll. Inget juniorlag fick äran att få en plats bland alla svenska och internationella storlag. Från vänster Sven Dahlin, Kurt Olofsson, Lasse Böhlénius, Sven Zetterblad, Bengt Hedberg, Alf Vestin, Lasse Viklund och tränaren Ragnar Nordström. Knästående från vänster Lasse Lundqvist, Bengt Kjerrulf, Bernhard Öjebro, Lennart Pettersson och Lasse Norberg.

På rekordtid byggdes hoppbacken vid Kapellsberg 1944 efter ritning av storhopparen Sven Selånger. 1.500 åskådare kom till kvällsinviningen och trängdes på lägdorna ovanför punkt-huset framför den elupplysta backen i vilken just Sven Selånger gjorde första hoppet. Ett 60-tal (!) tävlade. Mycket imponerande. Så många backhoppare finns kanske inte i hela Sverige i dag.

Backhoppningen var verkligen i ropet, Samma år hade Brännan köpt hoppbacken på Speckstaberget och Älgarna invigt Polstjärnebacken därför att Hälletorpsbacken och den på Fälleön inte dög längre. Den store backhopparen i stan var Älgarnas Hasse Nordin som tre år i rad blev svensk juniormästare. Men man såg honom ofta träna i Brännans backe på Kapellsberg som dock bara överlevde ett drygt tiotal år...

Runt 1960 var storhetstiden för backhoppningen över i Härnösand och för Brännan blev det aldrig några stora framgångar trots två backar.

Starka bordtennisspelare, gångare i promenadskor...

Inte heller Brännans bordtennis blev långlivad. Ändå hade klubben starka namn som Janne Kron och senare landslagsmålvakten i fotboll "Zamora Nyholm. Båda uppvisningsspelare

de också mot världsmästaren Tage Fliesberg inför ett fullsatt Brännaborg och klubben gjorde bra ifrån sig på distriktsnivå. Efter tio år gick dock luften ur bordtennisspelarna 1955 och de bästa gick till IFK Härnösand eller nystartade Snajdarna.

Tyngdlyftarna hade också en kortare men framgångsrik period i Brännan och tog dussintals DM-medaljer och en hel del i Norrländska Mästerskap mellan 1948 och 1980. Kända släggkastarna Allan Ringström, Torsten Brunnström och Kjell Söderkvist var också duktiga lyftare, men såg kanske grenen mest som en träning inför släggsäsongerna.

Brännan nappade på gångsporten som var populär på 1930-talet. Både bland damer och herrar. Skidvärldsmästaren Elis Wiklund tillhörde dem som gärna deltog i gångtävlingar, men tyvärr var väl inte alla domare tillräckligt regelkunniga. En gångare från Brännan diskades vid en tävling i Nyland därför att domaren ansåg att det var omöjligt att gå så fort... Och Gösta Karlström, senare sjukhuschefen, tvingades i Sundsvall låna ett par för små promenadskor för söndagsbruk av en åskådare. Hans egna som specialtillverkats i Övik tyckte domaren var för lågt skurna!

Text: BOSSE ÖSTMAN

I Sundsvall glöms inte tidigare stora mästare

Det fanns en tid med stora framgångar för brottare i Sundsvall långt innan Pelle Svensson och Frank Andersson började plocka hemma OS-, VM- och EM-medaljer i parti och minut.

Och de gamla mästarnas namn i legendariska Sundsvalls Atlet- och brottningsklubb lever vidare. Klubbens och Medelpads förste OS-guldmedaljör Rudolf "Preven" Svedberg från Njurunda hyllades speciellt häromåret då en ny ekplanta till hans ära sattes ner vid Idrottsparken. Det skedde 2008 vid en kort ceremoni i halvtidspausen mellan en allsvensk fotbollsmatch mellan GIF Sundsvall och Örebro SK. 72 år efter "Prevens" OS-guld i Berlin!

Alla OS-segrare fick då en ekplanta och Sundsvalls kommun lät plantera "Preven" Svedbergs vid Idrottsparken. Men ekar och Norrland hör inte ihop så den 50-åriga stora eken som var omgiven av blommor i forma av de olympiska ringarna hade murknat inifrån på 1980-talet och måste till sist plockas bort. 30 år senare satte man alltså ner en ny ekplanta, vilket visar hur man slår vakt om minnena av stora mästare. Jag tvivlar på att dagens stora idrottsnamn någon gång får liknande uppmärksamhet. Numera får de väl bara vara med i "Mästarnas mästare" och liknande i tv...

"Preven" Svedberg var ett av tre riktigt stora namn i brottningsklubbens begynnelse. Han vann förutom OS-guldet som 26-åring två EM-guld och nio SM. Men han blev kanske mest känd som landslagstränare i Sverige, Turkiet, Ryssland och Finland.

John Nyman fick OS-silver 1936 och tog tre EM-silver.

Den som fastnade i hans dubbelnelson var chanslös. Men John kastade också slägga, boxades, spelade fotboll och – ägnade sig åt simhopp. Onekligen en märklig kombination!

"Granit-Gösta" Andersson

Det tredje stora namnet var den något yngre Gösta Andersson, "Granit-Gösta" som vann OS-guld i London 1948 och silver i Helsingfors 1952. Han tog medaljer av alla valörer i EM mellan 1937 och 1947. Men under hans allra bästa tid inställdes ju OS både 1940 och 1944. Sundsvalls Tidning rankade honom som 1900-talets störste idrottsman i Sundsvall med "Preven"

Svedberg på andra plats. Två brottare i topp alltså som seklets bästa!

Ja, sedan har vi ju förstås Pelle Svensson, "Pelle Sving" från Sollefteå och Sundsvall. Med honom fick SAIK drövis med medaljer av VM-, EM- och OS-valörer förutom 17 SM-guld både i fristil och grekisk-romersk. En del ansåg att man "stal" OS-guldet av honom i Tokyo 1964. Men han kom in i leken efter de första legendarerna och är en annan historia.

Text: BOSSE ÖSTMAN

Roland Ströhm vann Österrike Runt

1956, för exakt 60 år sedan, var ett mycket framgångsrikt år för cyklisten Roland Ströhm i Kramfors. Just det året var han Sverige-etta bland landets cyklister. Han trampade hem en hel rad med meriterande segrar och framskjutna placeringar både nationellt och internationellt.

Här är några av de stora framgångar han hade på cykelsadeln under detta år:

- Seger i Österrike Runt. För 60 år sedan ett stort etapplopp för amatörer i Europa.
- Vann SM-guldet på 18-milen i Göteborg.
- Tjugonde man i linjeloppet i Melbourne-OS. Femma i lagtävlingen.
- Vann Borgåloppet i Finland.
- Trea i etapploppet "Nio provinser" i Belgien.

Till detta kan man lägga en hel rad framskjutna placeringar och insatser i diverse TT-lopp, linjelopp och lokala tävlingar som arrangerades på den tiden.

Kramforscyklisten Roland Ströhm tillhörde under 1950-talet den absoluta sverigeeliten och under en rad år också det svenska cykellandslaget. I mitten av 50-talet utgjorde han stommen i landslaget tillsammans med Axel Ögren, Nordpilen kallad, från Skellefteå, Lasse Nordvall, för övrigt född och uppväxt i Husum men tävlande för CK Hymer i Linköping, Bengt Ekblom, Bålsta CK och Gunnar Göransson, CK Antilopen i Norrköping.

– Då på 50-talet hade vi många starka norrländska cyklister som Yngve Lund, Evert Lindgren, båda från Bollnäs CK och inte minst Axel "Nordpilen" Ögren, Skellefteå. Jag vill påstå att Härnösand på den tiden också var en av landets ledande cykelklubbar, säger Roland Ströhm som under hela sin seniorkarriär cyklade för Kramfors IF.

Roland Ströhm, som idag är 88 år, föddes i den lilla byn Sör-Åsele i södra Lappland. Pappa Harald var småbrukare men han lämnade byn i samband med att Rolands mamma dog. Familjen flyttade då till Lycksele.

Där i Lycksele, dit Roland flyttat för att arbeta vid KF:s tråkölsfabrik, startade också hans cykelkarriär. Hans far, Harald, hade fått arbete på fabriken i mitten av 40-talet.

Det var ont om arbetstillfällen i södra Västerbotten. Redan som 16-åring fick han dra iväg till Gotland för att arbeta som bonddräng på en gård. Ditskickad av Arbetsförmedlingen i Lycksele.

- Jag vantrivdes fruktansvärt och återvände ganska snabbt till mina hemtrakter, berättar Roland.

Det var då han började intressera sig för cykelsporten. Tidigare hade det mest varit skidåkning som gällde för Roland och hans jämnåriga kamrater. Eftersom Roland hade en god grundfysik passade cykelåkningen honom mycket bra.

1945 fick han sin första tävlingscykel av märket Monark.

Det var Nils Wehlin, som då var ansvarig för Monark-stallets tävlingsverksamhet som ordnade så att den lovande talangen Roland Ströhm fick en konkurrenskraftig cykel att tävla på.

– Nisse Wehlin trodde på mig och såg min potential. Det är jag tacksam för, säger Roland som också visade sin tacksamhet genom att vara Monark-stallet trogen i närmare tio år.

Roland säger att han än idag kan känna en viss skuld känsla mot Nisse Wehlin för att han lämnade Monark och gick till värsta märkeskonkurrenten Nyman-bolaget och Crescent. 1954 fick han och några av hans landslagskamrater ett erbjudande att tävla på deras cyklar.

Idag är Roland Ströhm 88 år och bor i en lägenhet i centrala Kramfors tillsammans med hustrun Margit. Numera har han sparsamt med priser framme från sin aktiva cykelkarriär. Deltagardiplomet från Melbourne-OS sitter i alla fall på hedersplats.

– Vi fick också ett träningsbidrag på 50 kronor i månaden, vilket på den tiden var en rätt hygglig summa, berättar Roland som därmed blev lite av ett "halvproffs".

Men han arbetade fortfarande kvar på Svanö-fabriken. På den här tiden fanns det ju inga proffscyklister i Sverige. Efter alla tävlingar, både nationellt och internationellt

nellt, var det bara att åka hem, dra på sig blåstället och gå ner på fabriken.

– 1949 fick jag ett erbjudande av den legendariske cykelledaren i Kramfors IF, Einar Wickman, att börja tävla för KIF. Jag skulle få arbete på massafabriken på Svanö, minns Roland som kom att bosätta sig i Strömnäs på andra sidan Svanösundet. Vid det laget hade Roland gjort lumpen på I 20 i Umeå, gått en officersutbildning på Karlberg samt testat på ett jobb på Scania i Södertälje.

Under början av 1950-talet började framgångarna komma för Roland Ströhm och efter ett par år började han allt mer närma sig sverigeeliten inom cykelsporten. 28 år gammal - 1956 - kom så höjdpunkten i hans karriär.

Det nästan osannolika året innebar segrar i det finländska Borgåloppet, linjeloppet över 18 mil på SM i Göteborg och så den största framgången, vinsten i Österrike runt i juli månad det året.

Roland Ströhm är en av fyra svenska cyklister som tagit hem totalsegern i detta anrika etapplopp. 1955 vanns loppet av Lasse Nordvall från Linköping, som för övrigt är född och uppväxt i Husum och som började sin idrottskarriär som skidåkare. Året därpå var det Roland Ströhms tur att vinna och 1957 vann Gunnar Göransson som blev trea året innan. Därefter dröjde det ända fram till 2011 då Fredrik Kessiakoff tog hem totalsegern i Österrike Runt som idag är ett åtta dagars etapplopp för proffscyklister.

Det blev en överlägsen seger för kramforscyklisten. Han vann med hela 20 minuter före tvåan, österrikaren Eduard Ignatovicz. Roland Ströhm vann också det sammanlagda bergspriset.

Roland Ströhm vann inte bara totalsegern i Österrike Runt han vann också bergspristävlingen. Här på den sjätte och näst sista etappen vann han det sista bergspriset på en av alptopparna i Strengberg.

– Det var just på bergsetapperna som jag hade min styrka. Därför passade etapperna i alperna mig alldeles utmärkt, berättar Roland, som också fick förfrågningar från ett västtyskt cykelstall. Det rann dock ut i sanden.

Den sommaren vann också Roland 18-milen på SM i Göteborg. Under loppet kom han loss i en utbrytning tillsammans med bl a Bengt Höglund från grannklubben Härnösands CK. Bengt Höglund drog upp spurten men Roland lyckades spurta ner härnösandsåkaren och tog hem sin första och enda SM-titel.

Den absoluta höjdpunkten var förstås OS i Melbourne 1956. Det slår det mesta som idrottsupplevelse enligt Rolands uppfattning. Visserligen blev det ”bara” en tjugonde plats i linjeloppet där Roland åkte in i mål i den bakre delen av klungan.

Roland, som nu hade gott om självförtroende efter alla framgångar, var dock ett tag loss i en utbrytning med loppets guldmedaljör, italienaren Ercole Baldini, men utbrytningen hämtades in och Baldini kunde vinna en överlägsen seger efter solokörning i slutet av loppet. Bäste svensk blev Lasse Nordvall med en tiondeplats.

Det svenska laget kom på femte plats i lagtävlingen. I laget ingick Lasse Nordvall, Karl-Ivar Andersson, Gunnar Göransson och Roland Ströhm.

– Olympiska spelen i Melbourne var ett minne för livet, menar Roland. Att bara få vara med och uppleva atmosfären och alla de stora idrottsprofilerna var bara det en upplevelse som man får endast en gång i livet.

En annan stor händelse det året var att Roland blev pappa. Han och hustrun Margit fick det året dottern Christine.

Ett och ett halvt år senare var cykelkarriären sorgligt nog över för Roland Ströhm. Vid premiärtävlingen, ett TT-lopp, i Umeå under pingsthelgen 1958 kraschade han svårt och skadade sig allvarligt.

– Jag tyckte inte det var så allvarligt direkt efter olyckan. Vurpor hade man ju varit med om tidigare, säger Roland.

– Jag kände att ena pedalen slog i en refug. Sedan small det bara och jag åkte i gatan.

Han var dock snabbt uppe på cykeln igen och körde vidare mot målgången. Efter att ha bytt om satte han sig i bilen och körde hem till Strömnäs med en sprängande huvudvärk.

När hans fru Margit såg honom vid hemkomsten fick hon närmast en chock.

– Han stirrade på mig med vitt uppspärrade ögon. Han gick och la sig direkt men var sämre dagen efter. Då ringde vi till provinsialläkaren i Strömnäs som direkt såg att något var allvarligt fel med Roland, berättar Margit.

Läkaren sa att Roland var tvungen att genast åka ambulans till Umeå. På lasarettet i Umeå fick han genomgå en skullröntgen och då upptäckte man en ganska omfattande blödning. Om man väntat med behandlingen kunde det ha slutat mycket illa.

Men problemen var inte slut med detta. Någon dag efter olyckan i Umeå upptäckte man att Kramfors IF inte lämnat in tävlingslicensen till Svenska cykelförbundet. Det innebar att Roland Ströhm saknade försäkring, något som fick konsekvenser för honom eftersom han tvingades till en lång rehabilitering.

– Någon inom klubben hade uppenbarligen glömt att lämna in registreringen av mig, säger Roland så här snart 60 år senare.

Därmed var hans cykelkarriär över. Troligen hade han haft några år kvar som elitcyklist men han kom aldrig mer att sätta sig på en cykelsadel, än mindre delta i en tävling.

På 60-talet blev det skidåkning istället. Roland Ströhm deltog då i många av de lokala långlopp som började arrangeras på 60-talet.

– Men jag har bara åkt ett enda Vasalopp. Det var 1953 under min tid som aktiv cyklist. Jag minns hur Calle Pallin och jag stod i vatten upp till knäna på Oxbergssjön och vallade om, berättar Roland.

När man senare på 60-talet bröt ut cykelsektionen ur Kramfors IF och bildade CK Bävörn så beslöt Roland sig för att inte mer engagera sig i cykelsporten i Kramfors.

– Jag har alltid varit och kommer för alltid att förbli KIF-are. Så är det bara!

Ola Eriksson

Profiler i Härnösand för ett halvsekel sedan

Vilka var aktuella i Härnösands idrottsvärld för ett halvt sekel sedan?

Tidningsutgivaren, boxningspromotorn och världsmästaren Ingemar Johanssons manager Edwin Ahlqvist gav ut de legendariska sporttidningarna Rekordmagasinet och All Sport till slutet av 1960-talet. Den senare ägnade drygt tre sidor åt Härnösand i ett vårnummer 1964. Det var inte många städer som fick sådan uppmärksamhet.

"Från A till Ö – om idrottens tjänare i residensstaden Härnösand" var rubriken. Västerorrlands Allehandas tidigare sportchef Bernt Christophs stod för texterna om aktuella idrottsprofiler i staden. Han hade även arbetat på Sundsvalls Tidning och Örnsköldsviks-Posten. Men jag misstänker starkt att han hade god hjälp med kavalkaderna av åtminstone Lej Jansson som efterträdde honom på VA i början av 1950-talet.

Bernt Christophs, gammal journalist i länet, som gjorde inventeringen för All Sport.

Christophs hade därefter flyttat till Halland där han ledde några mindre tidningar innan han dog samma år som artikeln om Härnösand publicerades. Han blev bara 51 år, men hann också ge ut en handfull deckare under författarnamnet Peter Heiden i mitten av 1950-talet och ett par ungdomsböcker något senare.

"Kocken" Hagberg, eller "Qocken", som var en elegant både på och utanför planen och höll i kvartersishockeyn med den äran. Dömde själv ibland sex-sju matcher samma dag!

Qocken Hagberg före Q:et Frejarös dagar...

All Sport-redovisningen med en lång rad bilder innehåller gott om intressanta påminnelser om aktuella personer på 1960-talet. I alfabetisk ordning. Oftast med namnet först från Alvar Berg till Östen Persson. Men det var svårt att hitta någon med **Q** i begynnelsebokstav så nödlösningen blev alltid stilfulle och eleganta Qocken Hagberg, "Kocken" som var en verklig lirare både på och utanför planen. Det här var ju före miljöpartisten Q:et Frejarös dagar i Härnösand...

För oss som ska spegla Västerorrlands idrotts historia är det värdefullt att få en påminnelse om

både aktiva och andra profiler som exempelvis Sigge Linder, den cigarrökande läkaren vid Gådeå sjukhus som ofta fanns på åskådarpplats. Inte bara när sonen Leffe spelade bandy och fotboll. På gamle Ängevallens läktare fanns det målat "Tävlingsläkare" på en bänk som var reserverad för Sigge Linder, men under alla år såg jag aldrig att han ingrep... Inte heller att polismannen Bia Lundberg i full mundering gjorde det trots att han nästan alltid fanns i uniform på ståplatsidan när Ålgarna spelade. Ständig övertid på söndagar eller hans idrottskläder diskuterades det...

Söderström och Manne Kling var två aktade profiler

Gunnar Söderström var barsk vaktmästare och ordningsmannen på Ängevallen, en person som spred respekt kring sig. Han krävde ordning och reda både bland åskådare och aktiva. Kul att All Sport uppmärksammade honom och skrev att han vid sextio år kastade spjutet lika många meter.

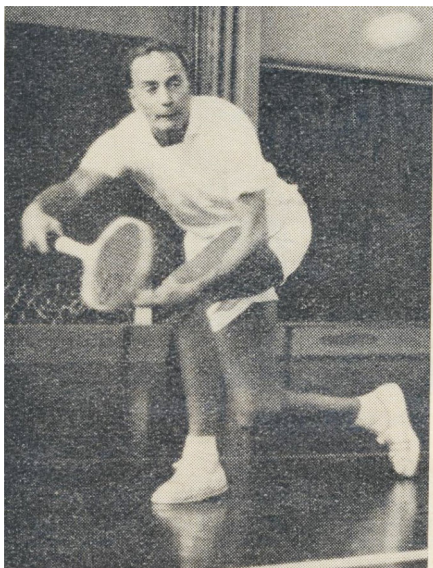

Gunnar Söderström, respekterad vaktmästare på Ängevallen – och fruktad av en hel del!

Doktor Sigge Linder med sonen "Leffe" en verklig storskytt i bandy. Den andre sonen Bengt blev mer känd på rikspanet som revy- och barnboksförfattare samtidigt som han skrev underhållningsprogram för TV. Och ni minns väl hans dagliga "Antes undringar" i radion som han skrev för Stig Grybe.

Men Bengt "Jossi" Johansson var förstås vassare med drygt 68 meter och landslagsplats. Åke Ullsten hette en annan kastare av rang i Brännan.

Janne Kron blev Stor grabb i tre grenar och gjorde 27 mål i samma handbolls-match! Oslagbart?

Manne Kling var också ett välkänt namn utanför de aktiva leden som bas för Brännaborg och som stans nöjespappa, men han var också med och startade Brännans framgångsrika skidstall. Men de flesta minns Manne med fru Anna från kiosken på Brunnsbusgatan och filialen inne på Brännaborg som också var läroverkets gymnastiksal till 1959 då Landgrenshallen stod klar!

Janne Kron sköt 27 mål, var Stor grabb i tre grenar

En som hade stora framgångar som handbollsspelare var Janne Kron, utnämnd av All Sport till "stadens bollekare nr ett". Så sant. Han blev faktiskt Stor grabb i tre grenar – bordtennis, tennis och handboll. Ingen slog hans målrekord i handboll sedan han skjutit 27 mål i en och samma match på Brännaborg! I bordtennis spelade han och senare stormålvakten "Zamora" Nyholm uppvisningsmatcher mot världsspelaren Thage Fliesberg!

Alvar Berg lyfte brottningen i Härnösand som aktiv, ledare och domare.

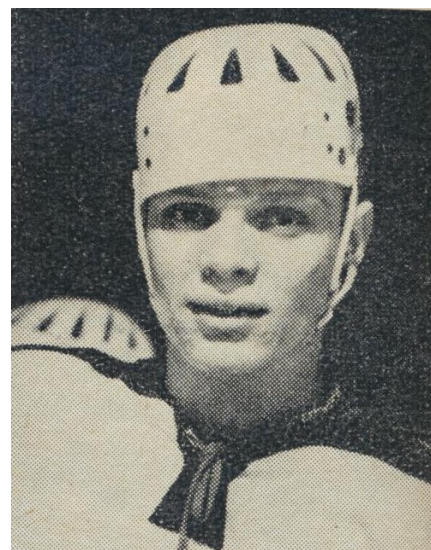
Alvar Berg blev på 60-talet efter en framgångsrik aktiv tid stans brottarprofil – som domare. Det var han som tillsammans med Helge Jonsson en gång drog

igång Brännans brottning med plåtslagare Dahlbäcks verkstad som träningslokal innan man fick plats på Brännaborg. Sonen Hasse Berg blev tvåa på JSM och Sune Eriksson hade stora framgångar även på rikspanet liksom bröderna Pål och Roger Viksten. Pål vann USM och var med i ungdomslandslaget.

Sture Nyberg axlade sedan Alvar Bergs mantel både som ledare och domare.

Ulf Torstensson var Härnösands Sven Tumba

Ulf Torstensson, ishockeyspelare i Älgarna och senare landslagsman, beskrivs i All Sport som stans motsvarighet till Sven Tumba. "Snackar på plan som denne, en gamläng med många verktyg i fickan, egoistisk i sitt spel som denne. Soloåkare. En populär kis i allt."

Ulf Torstensson, residensstadens Sven Tumba.

Det stämmer bra. De här åren hade Älgarna en rad andra unga spelare som senare fick landslagsuppdrag. Henry Svensson, Anders Nordin, Lennart Norberg... Andra som blev allsvenskar var Anders Skarin, Bertil Astby, Bernt Ene-roth. "Hennas" bröder Leif och Owe Svensson följde efter storebror till Djurgården. Leif gick senare till NHL och Washington Capitals ett par säsonger, bröt ett femårskontrakt på grund av en axelskada men återkom i Djurgården och blev så småningom professor i kardiologi.

Bakom de här framgångarna fanns "Bubben" Thelberg som All Sport missade. Han skötte det mesta kring ishockeyn, skridskoåkarna och inte minst cykelklubben som just 1964 fick ett OS-brons genom Sven Hamrin, en träningsprodukt som "Bubben" drev fram.

Överförfriskad frös fast i sargen – fick huggas loss

"Bubben" Thelberg var en verklig grovjobbare inom idrotten efter en egen framgångsrik karriär främst som cyklist. Och han hade verklig näsa för talanger som han sedan matchade fram med stor energi.

"Bubben" Thelberg

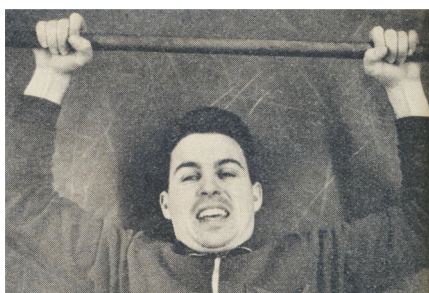
"Bubben" handskottade och spelade dessutom uterinken vid Nattviken på nätterna. Enligt en skröna (?) dök det en kall natt upp en rejält berusad kamrat efter en sen fest när "Bubben" höll på att spola Nattviksbanan med en vattenslang som hade små hål på ett par ställen. Kamraten hade svårt att stå så han lutade sig mot sargen med en cigarr i munnen och märkte inte att det sprutade lite vatten mot honom utan han slumrade till. Till sist frös han fast mot sargen! "Bubben" såg det inte

förrän efter en halvtimme och förstod att han inte fick loss honom utan att slita sönder rocken. Så han tog en liten yxa och högg loss kamraten försiktigt för att rädda både rinken och rocken...

En lång rad namn från Älgarnas

Östen Persson, som enligt All Sport vann alla skytteligor.

Kennet Davidsson, lirare i Älgarnas och senare Brännans handbollslag och en klippa i Älgarnas fotbollsgång.

Åke Nyberg, ett hett namn i Älgarna och landskapslaget i mitten av 1960-talet.

Ernst Nordin, förbundsbas i Ängermanland och ledamot i Svenska Fotbollsförbundets styrelse, en profil även på Ängevallens läktare.

storhetsdagar

Älgarna var fortfarande i ropet som stor fotbollsklubb vid den här tiden. Och det märks i All Sports redovisning. Östen Persson påstods leda skytteligorna var han än var med.

Nisse Olofsson spåddes en lysande framtid – och han blev också allsvensk både som spelare och tränare.

Kenneth Davidsson beskrevs som stadens störste bollelegant och han hade speciella kroppsfiner som gick hem både hos Älgarna (ett tag bästa laget i stan) och Brännan i handboll. I fotboll spelade han räkare i Älgarna.

Backen Åke Nyberg, centerbacken Sten Wester och "Plätis" Westerland, tränare och aktiv i Älgarna och HAIK, missades inte heller.

Ernst Nordin, landskapets förbundsbas under ett par decennier och pappa till ishockeyspelaren Anders, var ständig gäst på Ängevallen när livsmedelsaffärerna tillät. Han fick också med rätta en plats i kavalkaden.

"En levande vägg" och Mr Handboll i Öbacka

Där borde förstås Ragnar Nordström varit med. Mr Handboll som satsade på bredden, drog igång ungdomshandbollen och lade grunden till Brännans framgångar. Kjell Edholm påstods i All Sport vara "en levande vägg" som målvakt och Roger Hedell den stora stjärnan. Han tog också senare två raka SM-guld med Saab i Linköping innan han året därpå blev tränare och författare till en rad instruktionsböcker.

"Zamora" Nyholms bror "Nenne" i HAIK med pojklagsmålvakten Kurt Näslund som växte ut till något stort. Även "Zamora" spelade bandy och blev distriktsmästare i Ålgarna för både seniorer och juniorer 1948.

Friidrottsledarna Rolf och Inga Andersson i Brännan tillhörde också stadens mest framgångsrika i den här vevan. Lars Egerstad, John Åke Andersson, systrarna Marie och Lena Heldt, Per Johnny Svanberg, Birgitta Nyström, Mats Höglund, Lars Gunnar Hultin, Jan Blomberg, Helen Andersson, Göran Bodén och Göran Högberg var bara några av alla som utmärkte sig under deras ledning. Brännans friidrottare var något av en storfamilj på den här tiden.

"Tryckte ihop killarna till ingenting med ras"

Och vem tror ni fanns bakom bokstaven "Z" i All Sport? Just det, "Zamora" Nyholm som när den här kavalkaden gjordes hade varit bofast i landslaget i fotboll under många år och fanns i Norrköping.

Men det är inte så lätt att hitta idrottare med namn på "Z" i Härnösand. Jo, Zamoras bror "Nenne" Nyholm fick också plats som "stadens ledande ungdomsledare i fotboll". Bandy skulle det förstås vara – men det spelades väl inte i Halland..?

Avslutningsvis måste jag bara nämna Kjell "Babbis" Sjödin, legendarisk ledare i både bandy och fotboll. Men han var även duktig brottare, något som tydligen hade nått Bernt Christophs i Halmstad som skrev så här i All Sport: "Han var en stor baby som alltid vann på ras. Som tryckte ihop killarna till ingenting. En idrottens jobbare."

"Alltid vann på ras." Det låter exakt som Lej Janssons beskrivning...

Text: BO ÖSTMAN

Bilder: ALL SPORT

Föreningsarkivet Västernorrland

Det är viktigt att arkivhandlingar från idrottsföreningarna lämnas in till Föreningsarkivet! Gör det snarast!

Telefon: 076-119 65 33
E-post: foreningsarkivet@sundsvall.se

Redaktionsruta

Ansvarig redaktör

Bertil Astby

Redaktionskommitté

Hans O Alfredsson

Bertil Astby

Kjell Carnbro

Ola Eriksson

Anders Nordin

Bo Östman

Produktion

VIHS

Tryck och distribution

Kopieringsbyrån, Härnösand

Styrelsen

Bertil Astby, Härnösand, ordförande

bertil@astby.se - 0611-262 17 073-422 79 05

Leif Thunman, Härnösand, vice ordf., kassör

lthunman@hotmail.com - 0611-100 82, 070-348 02 25

Leif Bolin, Sundsvall, sekreterare

bolin_leif@hotmail.com - 070-680 52 40

Ulrika Hådén, Njurunda

ulrhad@gmail.com - 070-569 47 90

Lars Sjölund, Härnösand

lars.sjolund@gmail.com - 076-161 22 35

Sponsorkontakter

Bo Anders Öberg, Härnösand

midabo-k@sverige.nu - 070-348 02 60

Organisationsnummer

802456-0336

Bank- och plusgiro

Bankgiro 750-5266

Plusgiro : 59 77 71-5

Medlemsavgifter

Privatpersoner 200 kr

Föreningar 200 kr

Förbund, organisationer 250 kr

Hemsida

www.vihs-y.se